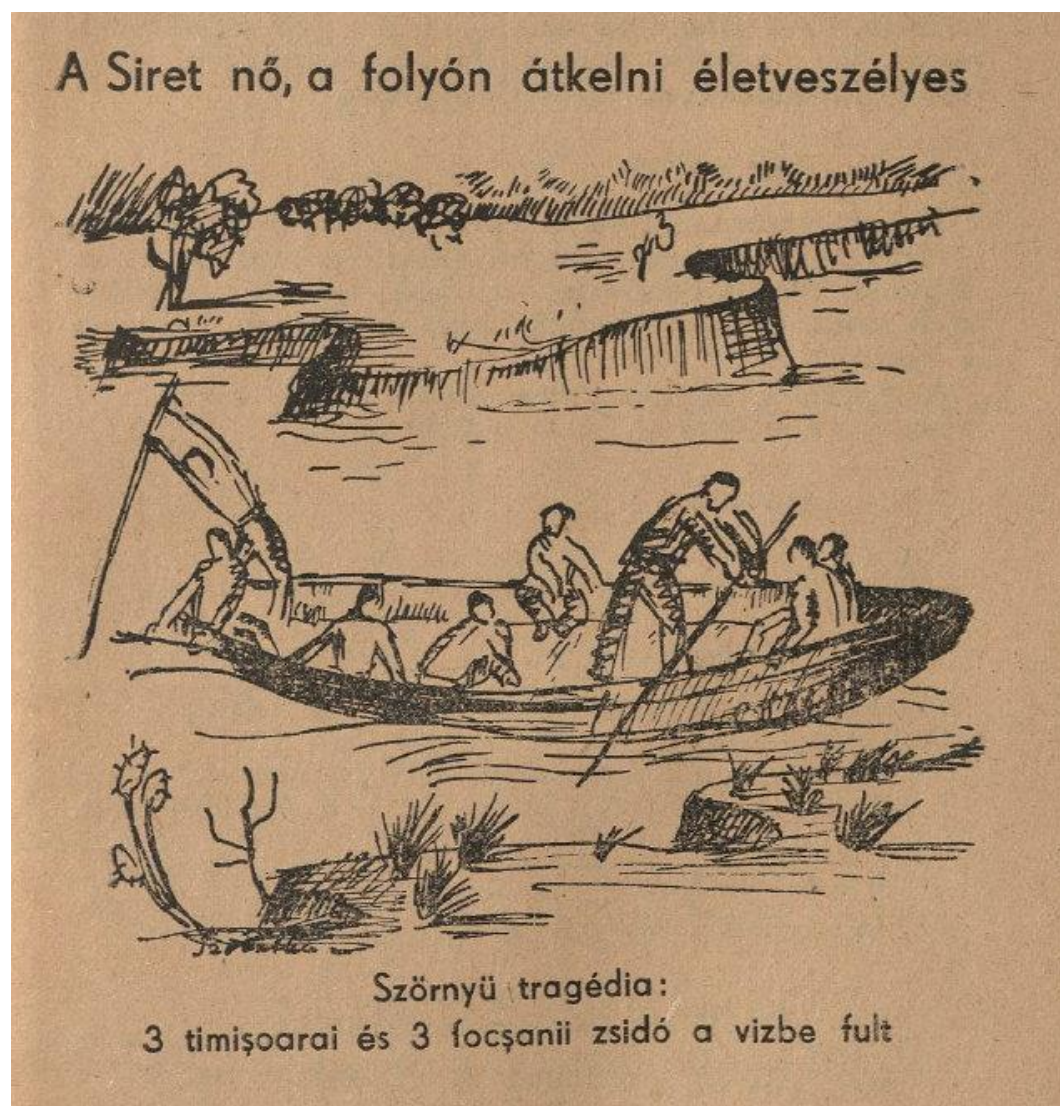

Pagini din jurnalul lui Sándor Grosz,
3 év zsidó kényszermunka a romániai fasizmus fekete napjaiból
(3 ani de muncă forțată în zilele sumbre ale fascismului românesc)

Jurnalul lui Sándor Grosz despre anii petrecuți în condiții îngrozitoare în detașamentele de la Ciuslea, Domnești, Doaga, Pâncota, Lucareț este o mărturie cutremurătoare. Reproducem câteva pagini despre accidentul din 20 Aprilie 1944, care a făcut șase victime. Marcu Farchy, Henrik Spiegel și Imre Lusztig din Timișoara au pierit în valurile Siretului. În același incident au murit Gerasim Sechter, Károly Lebovics și Károly Rosenheim din Focșani.

Tiberiu Glauber și Pipi Adania au reușit să înoate la mal. Andrei Szobotka, cunoscut ulterior ca sculptor, s-a aruncat imediat în apa rece și l-a salvat pe Ițu Avram din Piatra Neamț.

Siretul crește, traversarea Siretului e un pericol mortal.

O tragedie îngrozitoare: 3 evrei timișoreni și 3 din Focșani s-au înecat. Ilustrație de Andrei Szobotka

Uri Bone (Böhm) din Israel l-a identificat pe unchiul lui, fratele mamei, Henric Spiegel (19 iunie 1923, județul Trei Scaune – 20 aprilie 1944, Doaga)

Henric Spiegel

Vezi mai jos paginile din jurnal referitoare la acest accident teribil.

Április 15

A Sireten átkelni életveszélyes. Nagy és erős a víz sodrása. Esik állandóan az eső, a víz sebessége félelmetes. A „cilinderek” usznak. Moldova veszélyben. Agytűz, légítámadások és mi itt kinlódunk.

Április 16

Husvét vasárnap. Ünnepi ebéd. Két darab piros tojás, husleves, búrásült burgonyakörítéssel, utána bor. Állítólag 108 lejbe került az ebéd. Igaz, eddig sokat koplaltunk és sokat fogunk koplalni. Ünnepi beszédet is kaptunk.

A jó napok után a rossz napok következnek! — mondta hadnagyunk. Talán megfordítva?

Április 17

Szomorú évforduló. Ma egy éve indultunk utnak. Az év lejárt. Hazamegyünk? Mikor és hogyan?

Április 18

Ma kezdődik a második év. Munkaidő: Reggel hat órától este 7 óráig.

A randamentet két óra alatt el lehet végezni. Kora reggel légiháború játszódott le a szemünk előtt.

Április 19

A Siret nő. A vizen átkelni nagyon veszélyes.

A halálcsónak felfordult és hat testvérünk a Siretbe fult

Április 20

Borzasztó tragédia történt. A detasament csónakja délben 12 órakor felfordult és hat zsidó testvérünk a vizbefult. A tragédia a következőképpen történt:

Délben 12 órakor a kazánt vissza akarták vinni a tulsó partra, illetve a konyhához. Az ebédet ugyanis a vizen keresztül hozták ki a munkahelyünkre, az erdőbe. A csónakban a víz erős sodrása ellenére 14 ember foglalt helyet és a kazán. A zsufolásig megtelt csónak neki ment a partnak és pillanatok alatt felfordult.

Az utasok a csónak alá kerültek és kezdetét vette az irtózatos küzdelem.

A hajó nyolc utasa megmenekült.

Hat embert elnyelt a Siret.

Hatan eltűntek.

Hat zsidó testvérünket elnyelt a vad, könyörtelen, irgalom nélküli Siret.

Az áldozatok névsora a következő:

Farchy Marcu, Spiegel, Henrik, Lusztig Imre (Timișoara) Sechter Gerasim, Lebovics Károly és Rosenheim Károly (Focșani).

Glanber Tibi és Adánia Pipi megmenekült, kiuszott a vízből.

Hadnagyunkat és egy katonát kimentettek.

A piatra-neamți Avram Ițu a csodával határos módon menekült meg.

Már-már a vizbefult, amikor az utolsó pillanatban sikerült megkapaszkodnia a felfordult csónakba, amely mintegy 300 méterig hurcolta magával az elalélt Avramot, aki emberfeletti erővel, körömszakadtáig kapaszkodott a halálcsónakba. A szerencse pártfogás alá vette Avramot, aki a halál torkából menekült meg.

A csónak homokzónyra futott és megállt a víz és a part, az élet és a halál között.

Közben odaérkezett Szobotka, a timișoariaiak delegátusa, aki azonnal levetkőzött és bátor önfeláldozással beugrott a hideg Siretbe és egy kötél segítségével kimentette Avramot.

A víz olyan hideg volt, hogy több timișoari fiú, akik beugrottak, hogy segítsenek menteni, nem tudtak a vízben maradni, mert göresöt kaptak és örültek, hogy ki tudtak érni a partig.

Mi is nehezen mentünk haza, mert a víz reggel óta úgy nőtt, hogy szinte lehetetlen volt átkelni.

A csónak is nehezen került meg.

Ugy éreztük magunkat, mint a hajótöröttek — a lakatlan szigeten.

Előbb átkeltünk mezitláb a kisvizen, majd nagy nehezen a csónakba merészkedtünk és így értünk, szomorúan haza.

Hat testvérünk eltűnt!

Lusztig kitűnő uszó volt.

A hideg vízben, a nehéz ruha és bakancs meggátolta az uszást.

Április 21

A halálos szerencsétlenség miatt nem dolgozunk az erdőben. Megállapították, hogy a Sireten nem lehet átkelni.

Ha ezt előbb veszik észre, elkerüljük a halálos tragédiát.

Egyelőre a kazamatáknál dolgozunk.

Délután többszáz dorohói katonai előképzős érkezett Ciusleára. Ezek a bordélyokban laknak. A menekültek ragályos betegségeket hurcolnak magukkal. Minden bordélyban 120 premilitáris foglal helyet.

Emlékezzünk a 101-es detasament hősi halottairól...

FARCHY MARCU

Ploesztiből menekült Timișoarára. Két nappal a halálos tragédia előtt hírt kapott otthonról, amelyben szülei arról értesítették, hogy a bombatámadást Ploesztiben ép bőrrel uszták meg.

Marcu meghalt, mert santierfőnök volt és mint ilyenek a doagai santierre kellett mennie, hogy ott terepszemlét tartson. Ha megmaradt volna közkatonának még ma is élne.

Csizmában esett a vízbe, ez a nehéz teher az életébe került. Uszni nem tudott.

SPIEGEL BOBYNAK

az volt a balszerencséje, hogy a parancsnokságot át-helyezték Marășeștiből Ciusleára és így új szakácsot kaptunk. Ő eddig szakács volt és nem ment ki a santierre. Spiegel Boby elvesztette állását és kikerült a santierre. Előző nap kétszer beesett a vízbe, de sikerült a csónakba kapaszkodnia.

Csütörtökön, amikor a szörnyű tragédia történt, azért szállt csónakba, mert költözködni kellett. Lakótársa Adánia azt mondta, maradjon az erdőben, ő elvégzi a költözést. A hadnagy is kitessékelte a csónakból. Spiegel ennek ellenére az utolsó pillanatban beugrott a csónakba — a halálba.

LUSZTIG IMRÉNEK

meg kellett halnia, ilyen fiatalon, mert elszakadt a cipője és azt be akarta vinni a cipésműhelybe. Lusztig takarékosan élt és 5.000 lejt spórolt össze. A pénzt előző nap magához vette, mert félt hogy lakásukat bombatámadás éri és ott elvész a pénze. Lusztig, a jó uszó nem tudott megmenekülni, a nagy pánikban alig-hanem társai a víz alá húzták.

ROSENHEIM KÁROLY

Négy órával halálos szerencsétlenség előtt még megborotvált.

Ő volt a detasament hivatalos borbélyja. Csak az utóbbi időben járt ki a santierre, mert mi ott voltunk egész nap és különben nem tudott volna bennünket megborotválni.

Tavaly Basszarábiában volt.

Két gyermeke és felesége siratja.

LEBOVITS KÁROLY

szintén borbély. Ezenkívül csónakos. Nem tudott uszni, ez az életébe került.

SECHTER GERASIM

szintén evezős volt, bátyával, Iliével együtt. Ilet kimentették. Ghițe a Siret halálos áldozata.

Akik megmenekültek...

Stănescu Oncica hadnagyot a parton álló Hönig Vilmos húzta a part felé, majd a parton állók egyesült erővel kimentették.